

František Graus

Život

- narozen 14. 12. 1921 v **Brně** do německy mluvící židovské rodiny
- studoval německé gymnázium od roku 1932
- přestoupil na Spolkové židovské reformní gymnázium
- již v mládí měl jazykové nadání
- jako žid byl v roce **1941** transportován do **Terezína**
- v Terezíně se díky jazykové vybavenosti uchytil u třídění židovské literatury
- v jeho knihovně v Terezíně nechyběly ani **marxistické spisy**
- v Terezíně potkává bývalého učitele z gymnázia **Bruna Zwickera** a pod jeho vlivem vstupuje do ilegální terezínské **Komunistické strany Československa**
- po válce se vrací do Prahy a studuje **moderní dějiny na filozofické fakultě UK**
- v roce **1948** **obhájí disertační práci**
- po studiu je zaměstnán ve **Státním historickém ústavu**
- po založení **Československé akademie věd** v ní vedl různá oddělení a stal se **šéfredaktorem Československého časopisu historického**
- **1967** **řádným profesorem** v oboru českých dějin, vedoucím katedry československých dějin na FF UK
- v šedesátých letech se od marxizmu postupně odvrací
- **invazi 21. 8. 1968 odsuzuje** ve zvláštním vydání ČsČH
- V listopadu **odjíždí do Giessenu** jako hostující profesor, kde dostává čestný doktorát
- Po návratu do vlasti brzy **emigruje** i se svou rodinou (**září 1969**)
- Stává se **profesorem na univerzitě v Giessenu** a v roce **1972 je profesorem na univerzitě pro středověké dějiny v Bazileji**
- **1983** členem redakce německého historického časopisu Historische Zeitschrift
- umírá 1. 5. 1989

Dílo

- **1953 – Dějiny venkovského lidu v době předhusitské I.**
  - Monografie pojednávající o venkovském hospodářství, výrobě, středověké kolonizaci, feudální rentě a sociální diferenciaci (odkaz na Marxův třídní boj)
  - 1957 vyšlo pokračování, ve kterém se Graus zabývá obdobnými otázkami, ale i rozvojem měst a jejich vliv na venkovské obyvatelstvo
- **Názory a závěry Františka Grause**
  - Polní hospodářství bylo v raném feudalismu na vyšším stupni vývoje, než se předpokládá
  - Feudální společnost v Čechách se vyvinula z rozkládající se rodové společnosti
  - Postavení venkovského lidu se v průběhu středověku zhoršovalo
- Grausovo dílo muselo být schváleno.
  - Kniha byla posouzena Josefem Mackem, který ji chválil
  - Knihy byly hodnoceny ve dvou vlnách

- Recenzent Zdeněk Fiala vyčítal Grausovu dílu pojetí národnostní otázky, Václav Vojtíšek kritizuje Grausovo snížení významu německé kolonizace. Graus kritiku z většiny odmítá
- tzv. *Spor s právníky* byl sporem s recenzenty Jiřím Kejřem a Vladimírem Procházkou, který byl pokračováním sporu s Vojtíškem a jednalo se i o neshody v terminologii.

Grausova bibliografie

- *Chudina městská v době předhusitské*. Disertační práce. FF UK Praha. Praha 1948.
- *Chudina městská v době předhusitské – Český obchod se sukrem ve 14. a počátkem 15. století: K otázce významu středověkého obchodu*. Praha 1949.
- *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské*. Díl I. *Dějiny venkovského lidu od 10. do první poloviny 13. stol.*. Praha 1953.
- *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské*. Díl II. *Dějiny venkovského lidu od poloviny 13. stol do roku 1419*. Praha 1957.
- *Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger: Studien zur Hagiographie der Merowingerzeit*. Praha 1965.
- *Lebendige Vergangenheit: Überlieferung im Mitterlalter und in den Vorstellungen vom Mitterlalter*. Köln 1975.
- *Die nationenbildung der Westslawen im Mitterlalter*. Simaringen 1980.
- *Pest – Geissler – Judenmorde: Das 14. Jahrhundert als Krisenzeit*. Göttingen 1988.
- *Ausgewählte Aufsätze (1959-1989)*. Moraw, Petr – Schwinges, Rainer Christoph – Gilomen, Hans – Jorg (eds.). Stuttgart 2002.

František Graus – člověk a historik

- Františka Grause lze vnímat jako nejvýznamnějšího medievistu druhé poloviny 20. Století
- Josef Macek v nekrologu pro ČČH zmiňuje především o jeho preciznosti ve studiu pramenů
- Můžeme se setkat i s hodnocením jeho díla jakožto snahy o didakticko-materialistické dílo, nikoliv jako díla pojednávajícího o vrcholném středověku (Naděžda Morávková)
- František Graus se jako jeden z prvních zajímal o středověkou spodinu
- Zavedl nové chápání pojmu minulost (vše, co se událo), dějiny = ta část minulosti, kterou je možné poznat
- V pramenech se skrývá „živá minulost“ – je nutné je dále zkoumat a hledat v nich skryté významy
- Definoval krizi feudalismu, kterou později přeformuloval na krizi středověku, až ji přeformuloval po druhé na několik izolovaných krizových fenoménů, které provázely středověkou společností

Prameny a literatura

- Čechura, Jaroslav: *František Graus jako vítěz. Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II*. In: Beneš, Zdeněk – Jiroušek, Bohumil – Kontlán, Antonín (eds.): *František Graus – člověk a historik*. Sborník z pracovního semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy konaného 10. prosince 2002 (=Práce z dějin vědy 8). Praha 2004, s. 69-82.
- Graus, František: *Současná krize našeho historického vědomí*. Československý časopis historický 88, 1968, s. 485.

- Macek, Josef: † *František Graus (14. 12. 1921 – 1.5. 1989)*. Český časopis historický 88, 1990, s. 201-208.
- Morávková, Naděžda: *František Graus a československá poválečná historiografie* (=Edice Paměť 61). Praha 2013.
- Nodl, Martin: *František Graus – Proměny Grausova pojetí pozdně středověké krize*. In: Beneš, Zdeněk – Jiroušek, Bohumil – Kostlán, Antonín (eds.): *František Graus – člověk a historik*. Sborník z pracovního semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy konaného 10. prosince 2002 (=Práce z dějin vědy 8). Praha 2004, s. 99-118.
- Wihoda, Martin: *František Graus. Zamyšlený poutník mezi živou a mrtvou minulostí*. In: Hanuš, Jiří – Vlček, Radomír (eds.): *Historik v proměnách doby a prostředí 20. století* (=Edice Země a kultura ve střední Evropě 11). Brno 2009, s. 251-261.